

TELEGRAFUL ROMANU

Telegrafulu este de două ori pe săptămână:
Duminică și Joi. — Prenumeratiunea se
face în Sabiu la expeditura (foi, pre afara la
c. r. poste cu bani ga'ta prin scrisori franche,
adrese ca'tra expeditura. Pretulu prenumera-
tiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a.
car pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 4. ANULU XXII.

Sabiu, in 13/25 Ianuaru 1874.

(In celelalte părți ale Transilvaniei și pentru pro-
vinciile din Monarhia pre unu anu 8 fl. și pre
o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și tieri
streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl.
Inseratele se platesc pentru întâia ora
cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr.
și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

**Rogămu pre acii p. t. domni
cari voiescu sa aiba fôia noastră
a grabi cu prenumeratiunea că
sa ne scim orientă cu tipari-
tulu esemplarielor.**

Vineri in 11 Ianuaru a sositu Pre-
săntia Sea P. Ioanu Popasu Episco-
pulu Caransebesului in midilocolu nostru.

Astadi se seversiesce de cătra Escl.
Sea Présăntitulu Archieppu și metropolitu
Procopiu Ivacicovicu și Présăntia Sea
Episcopulu Ioanu Popasu chirotonireă P.
Mironu Romanu alesu Episcopu pentru
dieces'a Aradului intru Archiereu.

Comisiunea de 21.

Barbatii de statu și Ungariei, cari
au staruit și realizat impaciunea cu
Austria, indată ce ei au venitu la po-
tere și au condus destinele Ungariei, au
intreprinsu in buna sperantia organizarea
fundamentală a regatului pre intregulu te-
renu, alu vietii nostre publice. Au creatu
o multime de deregatorie publice cu multa
chieluiera și cu putiena prudentia de statu.
Constelatiunea publica și anii cei buni
la inceputu multu ii-au favorisat și asiă
ei capetara și mai mare postă de a merge
mai departe pre calea inceputu. S'au in-
fiintiatu in drept'a și in stang'a o mul-
titudine de intreprinderi publice din partea
statului fără de a cogeti cătu de pu-
tieu la viitoriu, care pôte sa aduca asu-
pra țierei și ani medioeri, ba chiaru și
rei cându isvórele venitelor publice de-
sif nu voru secă de totu dara nu voru fi
atătu de abudaante că din acele sa se
pôta acoperi tôte spesele statului.

S'a intemplatu ceea ce nici in minte
nu le-a venitu barbatiloru nostri de statu.

Dupa ani buni au urmatu ani me-
diocri, ani rei, ba ani de aceia, cari in
unele părți ale țierei au produsu chiaru
fomete. Ce eră de facutu? alternativ'a
eră: a face datorie pre cont'a statului
ori a nu implini detorintele primite fatia
de intreprinditorii și de deregatorii cei
multu. Modalitatea din urma, firesce, nu
se potea accepta, căci acest'a inseamnă:
ruinarea totală a țierei, bancrotu de statu,
și abdicarea de ide'a „statului.” In bun'a
sperantia deci, ca venitul statului cătu
mai curesc se va induplica și tripluca, și
ca asto-feliu statulu va se ajunga in pu-
tieu la unu budgetu normalu, — legi-
slatiunea Ungariei a recursu la expedite-
le de a face detorie, și inca spre nefericire,
de procentu cu multu mai mari, decâtu
alte staturi dejă cunoscutu și probate.
Anii cei rei, ce au urmatu dupa olalta,
au ingreuiat positionea financiară a
Ungariei in o mesura și mai potentă,
incătu imprumutele mai tardie au fostu
și mai scumpe, ba imprumululu celu mai
recinte, de 153 milioane, numai dupa za-
logirea domeneloru de statu s'a potutu
capeta, va se dica: miser'a financiară a
devenitu atâtu de acută, încătu statulu,
că atare, nu mai avea creditu nicaireă pre
pietile de bani ale Europei, c'i numai că
proprietiari de pamentu.

Cu tôte aceste statulu trebuie sa-si
implinesca obligatiunile sele, ce le-a lu-
atu asupra sea. Sum'a erogationiloru,
afara de sum'a recerita pentru governa-
rea țierei, este enormă, încătu pentru
governarea speciala interna nu re-
mâne mai multu la anu, decâtu dupa unu
calculu aprosimativu numai 17—18 mi-
lione, de unde apoi aru fi sa se acopere
speșele tuturor ministerieloru, ceea ce

este imposibilu, de ore-ce numai justiti'a
costa numai pre anu 12 milioane.

Intra asemenea impregiurari critice
comisiunea financiară a dietei a atrasu
atentiunea guvernului și a dietei la ur-
mările cele triste ce potu rezultă din
continuarea economiei de pâna acum'a,
și dreptu aceea a proiectatu cătra finea
anolui trecut u emisiteră un ei
comisiuni de 21 membri
din notabilitățile parlamentului cu insar-
cinarea de a cauta moduri și mediluce
spre imbunatatirea stărei financiare, res-
pective spre a propune parlamentului re-
medii positive, cu cari Ungaria aru puté
ave in scurtu tempu unu budgetu nor-
malu, că spesele se nu tréca preste mar-
ginile venitului anualu.

O problema foarte grea careă și dupa
parerea acestei comisiuni, ce si-a ince-
putu lucrarea in 12 Ianuaru a. c. de
ocamdata nu se pôte realiză!

Si acest'a este unu ce evidentu.

Aparatulu celu mare, cu care se gu-
vernăza țiera, nu se pôte desfintia de-
odata. Este imposibilu a se face o ta-
bulatara acum'a cându abiă se in-
fiintara institutiunile cele multe in țiera.
O experimentare simpla asemenea nu pô-
te duce la scopu, și asiă: nepotendu a
se face nici un'a nici alt'a: starea finan-
ciară a statului de ocamdata nu pôte ave
vre-unu prospectu frumosu, prin urmare:
ori cătu se consulte comisiunea de 21,
Ungaria și in anulu viitoriu va trebui sa
fia guvernata cu — imprumaturi, deca
le va mai capeta.

Cu tôte acete emisiteră și lucrările
acestei comisiuni nu se potu numi de
prisosu. Desbaterile ei voru rezultă ha-
remu atăta: ca guvernulu și parlamen-
tulu se va feri in viitoriu de precipitare
in introducerea unei ori altei institutiuni,
și ca parlamentulu, la initiativ'a comis-
siunei cu mâni cu picioru se va apuca de
a reformă o multime de scadiaminte și
anomalii ce in administratiunea publica
suntu la ordinea dilei. Multe siablonuri
voru trebui se dispara, procederea in ma-
nuarea cauzelor publice se va simpli-
fică, preste totu credemu, ca unele schim-
bări mai adence negresitu se voru in-
templă în interesulu publiculu.

Dara este și o alta posibilitate.

Pôte fi, ca ministriulu presinte nu
va primi unele ori altele din propunerile
comisiunei din punctu de vedere alu con-
vingerei sele politice, ori din alu cărui
principiu, și atoncea va trebui sa se re-
traga dandu locu altui ministeriu cu alta
programa politica. Ce se va intemplă:
acum'a inca nici nu se pôte provede.

Un'a inse este chiaru și acum'a.
Adeca: ca Ungaria are se fia guvernata
și mai departe pre cale constitutională cu
ministeriu parlamentariu și ca impaciune-
neă cu Austria (art. de lege XII din
anulu 1867) remâne și mai departe in
deplina putere.

Acest'a o au intonat p'na astadi toti
membrii comisiunei, cătu luara parte in
discussiune și adeca: Zsedényi, Ghiczy,
Sennyey, Tisza (Colomanu), Somsich,
Emanulu Péchy, Csengeri și Péchy Toma.

Revista diurnalistica.

Desbaterile comisiunei de 21 au
provocat o multime de recensini. „Pester
Lloyd“ dice: Baronulu Sennyey voiesce
o centralisatiune tare, inse cu impaciune-
rea aparatului administrativu in centru și
cu folositiu de organele municipale. Deca
e de a se vorbi de decentralisatiune in
intielusulu propuneriloru sele, acea nu se

pôte intielege alto-feliu, decâtu decentra-
lisatiune locale a agendelor și centra-
lisare cu atâtu mai mare a fortieloru cari
esercita puterea.

„Hon“ este contr'a planului admi-
nistrativu alui Sennyey.

„Reform“ asta ca cuventările lui
Ghiczy și Sennyey au fostu cele mai
momentușe. Celu dintăiu a facutu mai
multu critică administratiunei, celu din
urma nu s'a espresu destulu de respicatu
asupra administratiunei municipale.

„Ung. Lt.“ scrie: Decentralisatiunea
administrativă este reinvierea organismu-
lui statului in membri sei. Mijloculu prin
care s'a creatu selfgovernmentulu englesu
a fostu sila, va sa dica iompunerea de
datorii publice incependu de josu in susu.
Passulu acest'a se afla și in cuventarea
lui Sennyey. Se vede ca barbatulu acest'a
de statu a cunoscutu mai bine calea careă
duce la o decentralisatiune sanatoșă.

Din o revista bucurestena a diurna-
lului „Kelet“ estragemu: Fridericu, fratele
lui Carolu I și in lps'a de eredi de sec-
sulu barbatescu urmatoriulu lui Carolu I,
a sositu in Bucuresti cu pompa mare, du-
pa ce pre donarea cea plina de sioi
de ghata a navigatu cu norocn. „Tur-
que“ descrie detaiatu primirea ce a avut
Fridericu in Constantnopolu la sultanulu
și ministrii acestui'a. Fictoriulu Domnitori
a fostu primitu cu cea mai mare distincțiune,
ceea ce inse nu s'a intemplatu dora pen-
tru Români'a și la intrevenirea domnito-
riului Romaniei, ei la intrevenirea legatu-
lui germănu Eichmanu. Legatulu a datu
și unu prându mare de despartire la care
au luat parte Aly Rızabey și Ioanu
Ghic'a agentulu Romaniei. Principele Fri-
dericu a venitu tocm'a la tempu că sa
dea oresi care vietia sisonului mortu.
Camer'a, senatulu tribunalele și admini-
stratiunea pașeza și pentru foile din
Bucuresti „Mr. Frederic est le bien
venu.“ Principele și guvernulu nu a lasatu
nimic'a ne facutu pentru că sa faca o
primire cătu se-i pôte de buna. In preser'a
anolui non dupa calendariulu vechiu ma-
sicele garnisoneloru din Bucuresti cu
unū conducutu mare de facile in urm'a loru
au venitu inaintea palatului domnescu
spre a face serenat'a usitata. Principele
Fridericu e acum a doua ora aici și va
petrece mai multe septamăni.

Din rendulu trecut densulu a lasatu
suveneri foarte placute la acei ce ayura
norocirea de a se intaloi cu densulu.

Acēea-si fôia ia notiția despre o
corespondentia a „Gaz. Trans.“ din Buda-
pest'a, in carea se susu-tiene ca fôia
acest'a nu s'a vendutu*) nici odata
omeniloru dela putere, seu proselitismulu
confessionale (?) și ca n'au sternitu
nici odata ura și controverse intre frati (?)
cum a facutu alte fôii romănes. a.
s. a. cari merite le reconose fôia
„Kelet“; numai aru mai dori sa mai pri-
mésca ce-va Gaz. Tr. in programulu seu.

In Franci'a adunarea natională și
guvernulu dlui de Broglie facu jocuri
parlamentare. In urm'a amanării discutiunei
legii asupra numirii primariloru de cătra
guvernulu pâna dupa votarea legiloru mu-

*) Amu cuteză a intrebă pre dlu cor-
alu Gaz. Tr. din Buda-Pesta ca dreptu sa
fia ce se vorbea, mai antiertu, ca ore
unde între nisce hârthje de pre tempulu lui
Reichenstein se află o socotela de 12000 fl.
pentru redact. „Gaz. Tr.“? Pôte ca e o
eróre la medilocu și de aceea noi nu amu
pusu pretiu pre barfeli de acēste nici odata,
ci mai bu-curosu suntemu ispititi sa cre-
demu ce ni spune ins'a-si fôia respectiva
prin corespondentiele ei.

nicipale, lege fara care d-lu de Broglie
sustienea ca nu pôte merge inainte, dupa
cum a declarat mai de multe ori in adu-
nare, și chiaru prin mesagu, in urm'a
acestei amanării, care nu este de cătu o
respingere, guvernulu si-a datu demisi-
siunea. Mareșalulu Mac-Mahon inse nu
primi demisiunea, sub pretestu ca multi
membri din majoritate au lipsitu dela votu
și ca astépta categoricu pronunțarea
adunării deca nu mai are incredere in
guvernulu. Va se dica o maioritate de 42
voturi nu descurajedia pre d. Broglie,
pre cându la 24 Maiu 14 voturi i-au
ajonsu spre a-si asuma re-punderea res-
turnării unui guvernulu tare prin simpatiele
țierei, cum eră guvernulu d-lui Thiers.

Causele cari au facutu sa cadia legă
suntu doue: mai întâiu ea eră cu totulu
defectușă și alu 2-a, ea aru fi datu
ministeriului o forta și o influentia pre-
cari legitimiti le privescu că prejudia-
bile pentru interesele loru. De aceea ei
s'au unitu cu liberalii spre a-i propune
amanarea; aceste doue cause esplica re-
sultatulu scrotinului dela 8 Ianuarie.

Intra cabinetulu Broglie, dice Times,
si legitimiti care i-au datu sprijinulu
pâna acum, exista unu golu ce se ma-
resce din ce in ce. Regalisti votându pre-
lungirea puteriloru lui Mac-Mahon, fără
indoiela n'au renunțiatu la sperantiele
loru: acum gasescu ca acestu terminu
e pre lungu, și vediendu ca puterea le
scapa, seu ca nu participedia de cătu
forte pucinu la ea, esiteza de a face tare
unu guvernulu care le este suspectu.

Cu tôte acestea le-a ajunsu de a
si aretă reu'a loru umóre prin celu din
urma votu, și acum s'au reconciliatu cu
cabinetulu cărui'a unu momentu i-au fostu
infideli.

Dupa mai multe intruniri s'a otaritu
că in sidint'a de Luni unu membru din
drept'a sa interpedie cabinetulu asupra
cauzei retragerii sele. Cēea ce s'a de-
cisu s'a și facutu. Deputatulu Kerdel
face interpelarea; Broglie respunde ca
fortia ministeriului este in Adunarea na-
tională, și elu a fostu nevoitu a se re-
trage in urm'a diferentieloru de opiniuni.
Picard propune simpl'a ordine a dilei,
care este respinsa cu 355 voturi contr'a
316. Se propune apoi ordinea de di
prin care se declara ca ministeriulu n'a
perditu increderea Adunării, și se adôpta
cu 379 voturi contr'a 321; in urm'a
acestor'a ministrii, dupa cererea lui Mac-
Mahon, si-au retrasu demisiunile. Acum
nu râmăne decâtu sa se aduca din nou
pre tapetu legea primariloru. Asiă dara
Franci'a nu pôte merge fara d. de Bro-
glie. D. de Broglie este salvatoriulu
Franciei.

Frumosu parlamentarism, dice „Le
Siccle.“ Ministeriulu, spre a-si scapă
pentru câte-va dile inca esistintia sea
precaria, schimba o cestiune de fondu
intr'o cestiune de forma.

Si „Journal de Débats“ cu ocașiunea
acest'a mai adauge: Nimicu mai parla-
mentariu: este imposibilu a respectă
mai bine formele și convenitiile. Tréb'a
se va arangia, dara uitase-va? Nu va
remané nimicu din votulu de Joi. Mini-
steriulu avé-va mâne fortia pre care a
avut'o ieri. Nu credemu. Ministeriulu dejă
destulu de slabu, va mai slabu inca. Adu-
narea natională, totu-dé un'a flotanta și
indoișă, dupa ce si-a aretat destulu de
desu inconstantia vointiei și fragilitatea
voturiloru sele, și va mai micsorâ inca
prestigiulu. Nimenea nu va castigă, nici
cabinetulu, nici camer'a, nici guvernulu.

Organele regaliste atribuie esieculu
de Joi nedisciplinei care exista între de-

putatii dreptei si i esortéza a se uni in faci'a unui adversariu compactu si disciplinatú cá stang'a. Unulu din organele Orleanistiloru, cu ocaziunea demisiunii ministeriului, strigá cu emfasa: „Ai nostri nu se tienu cu ori-ce pretiu de portofoliele lorú.“ Cum remâne dara cu acésta declaratiune in faci'a manevreloru cabinetului? „Le Siecle“ respunde: „Nu se tienu cu ori-ce pretiu de portofolie dara le strengu la inima, le incungiuca cu bráciele si le ascundu in senu cu transporturi de iubire asiá de pasionata, încátu nu li s'aru poté luá aceste scumpe portofoliele fára ale luá in acel'a-si tempu si sufletulu. Ducele de Broglie face un'a cu preciosulu marochinú, ce contine viéti'a sea.

Voci din Francia asupr'a articolului publicatu in „Nordd. Allg. Zeitung“

Diariulu „Opinion Nationale“ constatéda, ca limbajulu diariului „Nordd. allg. Ztg.“ aru fi fostu fatia cu alti barbati cá cum au fostu cei dela 24 Maiu si 19 Novembre (a. tr.) imposibilu.

Unu cabinetu, care in cestiuni religiose aru fi observatu conscientiosu neutralitatea prescrisa de dreptulu nostru publicu, n'aru fi favoritu si incurgiatu peregrinagiile si care s'aru fi tienu in referintiele sele cátra Itali'a si ponteficele de lini'a observata de cele-lalte poteri catolice, aru fi potulu din capulu locului responsabilitatea pentru pastorelele episcopiloru si pentru articuli foiloru clericale, aru fi potulu pretinde pentru demnitaru catolicu si pentru scriitoru beneficiulu de dreptu alu libertátiei, de care se bucurau toti cetatenii in asemenea mesura. Déja cerculariulu domnulu de Fourton — ceea ce trebuie sa recunoscemu — a îndreptatu pre lângu totu coloritulu seu celu palidu situatiunea regimulu binisioru; foile aprópe de regimu se paru cu ascépta cu mare tema interpelatiunea generalulu Du Temple.

In impregiurárele de fatia cu greu se poté persistá in acea, ca se va face interpelatiunea, de óre-ce in lucruri diplomatice cabinetulu e in mai buna posetiunea cá ori-care altulu, a dejudecá oportunitatea séu neoportunitatea unei pertractári publice, Noi din parte-ne amu crediutu ca interpelatiunea generalulu clericalu aru fi oferitu regimulu o ocaziune buna de a-si pronunéa publice sentiementele sele cele adeverate.

Déca numai consideratiuni parlamentarie séu ministeriali, déca numai frica, ca edificiulu siovaitoriu alu unei majoritáti compuse cu multa truda, aru impedece aceste enunciatiuni necesarie si salutare, barbati guvernulu de acum aru luá asupra-le cea mai grea responsabilitate si chiaru din punctu de vedere alu intereselor loru personali o astu-feliu de tienua nu se poté pricepe pentru ca ce cascigu aru poté avé salvarea unui portfoiu, déca acest'a aru aruncá tíera in o aventura dóua si infricosiata, din carea dupa tota verisimilitatea n'aru mai esi cu viétiá.

„Asmblée nationale“ adauga la articulu din „Nordd. allg. Ztg.“ nisce observári de totu preventióre: Noi amu lasatu pre pedantulu siretu, ambiguu si malitosu, care se ascunde dupa acestu cofu de diplomatia sa-si gate cuventulu. Nu se va asceptá dela noi o refutare formale a acestui conglomeratu de observatiuni nechiare esagerate si faciarite, in care se esprima numai dóue sentiemente: Ur'a contr'a Franceiei si nerusinaru invingatoriului.

Noi ne vomu restringe numai la o observatiune si aceea e, ca guvernulu marsialulu-presiedinte n'au facutu nimic, absolutu nimic, prin ce aru fi abatutu politic'a Franceiei dela calea rezervata, in carea liberalulu Thiers, amicu „luminatu“ alu liberaliloru germani, au introdusu tóte referintiele nóstre cátra sántulu scaunu si bisericá. Nu, domnulu de Bismark n'are de a imputá ducelui de Broglie, cu atátu mai putienu ducelui de Decazes o abatere in favorulu partitei clericale.

Noi avemu cauza, continua totu acésta fóia in articulu seu din frunte, de a crede, ca, déca atacurile unoru episcopi

francesi si unoru organe ultramontane au dispusu reu pre principele Bismark, acésta e ingrugiatu pentru pericolu, cu cari vre-o invingere a radicalismulu in Francia aru amerintiá Germani'a si intrég'a Europa. Déja la alegerile din urma, precum vedemu, radicalii germani au cascigatu terenu in diet'a tieriei. Conte Arnim sa fia accentuatú, dupa cum amu intielesu, la regimulu francesu putienu atacurile episcopiloru si a foiloru ultramontane, ci mai multu ingrugiare, cari le insufla progresele radicalismulu in Francia cabinetulu din Berlinu, si temerea, ca regimulu nostru in unu momentu venitu n'aru fi in stare, a disputá demagogiei suprem'a potere.

„Conte Arnim sa fia declaratu, ca regimulu Germaniei se semte deobligatu a face pentru casulu acésta tóte reservatiunile. Foile thieristice si cele radicale iasiála opiniunea publica, cându punu pasiulu domnulu de Arnim pre socót'a ultramontanismulu (!) Germani'a si Europ'a au cetitu anchetele nóstre parlamentarie asupr'a agitatiuniloru inscenate de conducatoriú revolutiunii franceze dela 4 Septembre 1870; Germani'a si Europ'a cetescu foile nóstre radicale si vedu progresele demagogiei in aliantia cu sufragiulu universalu: de acea facu dispositiunile pentru a preveni acésta plaga si ne admoneza. Noi putemu sa o spunem siguru, ca venirea la putere a cetatienui Gambett'a si a compliciloru sei aru fi unu signalu pentru o noua invasiune.“

Conferintiele invetiatoresci din Branu.

(Urmare.)

Eu tienu, procedur'a metodica a ori carui invetiatoriu, a fi fórté gresita, déca invetiatoriu:

a) Se infatiséza scolariloru prea seriosu, ori de totulu prea copilarétiu adeca: déca invet. nu cauta a se acomodá dupa fiacare, ci tractédia si conversédia cu toti in unu chipu.

b) Déca nu se demite in convorbiri si conversari felurite.

c) Déca fránele ordinulu in invetiamentu si a disciplinei preste totu ori le tienu de totu prea incordata ori de totu prea libere,

d) Déca invet. numai decátu i pune scolarulu cartea in mâna spunendui sa invetie de aici . . . pâna aici“.

e) Déca invet. indatu i dá scolarulu tablitia, plumbeóra, tieruza, creta, hartie, peana ect. sa scrie.

f) Déca invet. scrie cu man'a scolarulu.

g) Déca invet. scrie intai cu tieruza, apoi face pe scolaru se scrie pe urma cu pean'a cu negréla ect.

h) Déca i dá scolarulu sa scrie totu a-b ceile dela a pâna la z. dicendui „scrie de aici pâna aici“. Scolariulu scrie firesce de sila ce sa faca? dara apoi de asemenea scrisóre ori cine 'si poté inchipi cum é

i) Déca invet. indatu ce i-au datu scolarulu cartea, 'lu intréba: „scii rugaciunié, tatalu nostru? (am auditu dicéndu si: „tata nostru“) etc. apoi incepe alu invetiá, ori pune pe altu scolaru se 'lu invetie.

l) Déca invet. indatu incepe cu despartirea literelor in vocale si consonante, si a cuventelor in silabe dupa metodu analiticu nu sinteticu.

m) Déca invet. numai decatu intra cu ei in gramatica spunendule propuse-tiuni întregi si dicendú d. e. „tabla e négra“ etc. „sa stiti ca acésta é este o dicere“ etc. si multe alte proceduri asemenea au fostu si suntu inca si astadi pe multe locuri.

Astfelu de proceduri fiindu de totulu totu silite si necorespondentié, suntu — dupa parerea mea —, totu atatea erori mari si grele in invetiamentulu elementariu, cari nici de cum nu atragu dragostea copiloru catre scóla: ci din contra tragu: frica, ura si disgustu: cu astfelu de proceduri metodice, invetiatoriu nu apropie pre copulu de scóla, ci 'lu departédia asiá de tare si varsa o

ura atátu de mare in elu catre scóla, încátu nu numai elu cá copulu — in etatea copilariei —, dara chiaru si cá omu — cá barbatu maturu cu copii, numai are atragere catre scóla. De aici au re-masa — parte mare —, suvenirile cele rele si amare despre scóla; de aici inca si astadi — omenii, cea mai mare parte suntu cu totulu nepasatori de scóla; Ei in locu de a indemná pe copii loru la scóla, inca i discourajadia infricándui, ca la scóla au sa intimpine felurite greutáti, si déca nu voru poté invetiá se voru pedepsi aspru etc. etc. (incátu pentru pedepsele cele próste, rele, ne umane ba unele trecute chiaru in trania cari sau usitate in vechime si se mai usita inca si astadi pe unele locuri, voiú aminti mai josu.)

Acum déca stau cele pâna aici afimate, apoi ori-cine 'si poté inchipiú ba si precepe, cátu de multu detrage o asemenea procedura gresita, din meritulu invetiamentulu — celui adeveratu instructiv.

Atátu inse nu e destulu!

Omulu constá din dóue parti adeca: din trupu si din sufletu.

Invetiamentulu inca constá din doué parti, adeca din instructiune si Educatiune; un'a fara de alta nu potu face invetiamentulu adeveratu, nu se potu inchipiú, nu potu esiste, si totusi — dorere! vedemu esemple destule; vedemu practisanduse instructiunea fára educatiune.

Acésta éu o intielegu astfelu: ca invetiatoriu, instructorulu etc. invatia pe copulu a sci bine — scrie, cetti, felurite istorii etc. etc. dara apoi

a) pe stérpirea moravuriloru celoru rele, cu cari baietii vinu de acasa si depe strade încarcati.

b) Pe ordínea cea buna si disciplin'a cea regulata si

c) Pe religiozitate si moralitate nu pune nici unu pretiu, éta dara in termini scurti instructiunea fára educatiune cum se face.

Me temu totusi ca in ceea ce privesc educatiunea nu voiú fi bine intielesu; deci pentrucé se fiu bine si deplinu intielesu si in acésta privintia fie-mi permisú a ve spune ceea ce amu auditu si veditu eu, cu propriile mele organe ale audiulu si ale vederei, amu veditu pe unele locuri, ca:

a) Scolari ascundu ori dela altii; séu mai bine dicendú fura: péna, tieruse, hartia, creta plumbel'apenale, negreala, carticele, ba si carti mai mari, cruceri, pane etc. si ori ce i vine lui bine inainte ori dela cine, ori unde si ori candu.

b) Se impingu, se impedece, se bat cu brusi, cu petrii, arunca cu lemne etc. etc.

e) (Inspectionandu in totu loculu si tempulu portarié scolariloru) amu aflu si veditu mai departe scolari, pe la nunte, pe la jocuri, si alte adunári ale juniloru din poporu, ba ce e si mai multu, in birturi, bendu vinu bere, vinarsu etc. ba chiar si la scóla aducându.

d) Amu veditu ca scolarii nu dau onorea cuveniinciose acelor'a cu carii se intalnescu, si nu vorbescu amesuratu datoritiei scolariloru.

e) Amu auditu injuranda — suduindu, cum i vine la gura, i-amu auditu batjocorinduse; ne asiediati, lenesi apoi de sine se intielege ca si mincinosi mari.

f) Amu auditu vorbinduse, ba amu veditu chiaru scriindu pe nesce usi, nesce cuvinte triviali, urite si atatu de próste si spurcate incatu chiaru si omulu celu mai murdaru trebuie sa se ingretiosiede de ele audiendule.

g) Amu veditu sverlindu dupa gaini, ratie etc. etc. smulgandu gasce, adeca pene pentru scriu etc umblandu prin gradinile ómeniloru dupa póme, dupa cui-buri de páseri sarindu garduri, ropendu si stricandu ori ce le venia înainte.

h) Amu veditu scripanduse, de ómeni seraci ridindu si batjocorindu-i, dupa drumari aruncandu cu petrii strigandu si fluerandui, facendu uriciuni in drumu in apa, pe langa casele si locuintele ómeniloru in batjocora, ba chiaru si imprejurulu scóloru.

i) Amu veditu scolari batendosi jocu

de ómeni betrani, de straini, de calatori, îndreptandui pe cali ratecite.

l) Amu veditu apoi in scóla, ca de locu nu stau cu atentiune, ba ce e mai multu si candu dicu rugaciunié; unii privescu in o parte altii in alta, unii 'si punu séu cauta palariile, altii straiile, altii alte vestiménte si cartile etc. unii ridu altii umbra pe sub scaune cantandu dara din gura graindu si strigandu unii prea tare, altii prea încetu, altii nimic; unii incepu altii stau pe la midilocu, iéra altii gata rugaciunea.

m) La bisericá umbra putienu si rarú, cari umbra ridu, se impingu, se tragu de peru, intra in altariu ridiendu, esu ridiendu, esu din bisericá afara tota in fuga, alergándu tropotíndu, vinu iéra; se duc la clopote, acolo apoi scriu, facu si vorbescu, câte necuviintie si uriciuni tóte etc. etc. ce sa mai dicu apoi de necuratenia? —

n) Amu veditu scól'a plinu de pravu pre toti paratii, si pre podili susu tiesaturi de paiengeni, ne spalata si nematurata, plina de noroiu glodu, apoi scaunele, usile etc. tóte piscaluite cu creta, cu tierusa si negréla, taiate cu cutietulu si farmate etc. figuri încátu ii vine omulu a o asemenea cu unu edificiu prapaditu unde se aduna si umbra cei mai prapaditi si destramati ómeni.

o) Amu veditu cărțile, libelele si alte elaborate ale scolariloru, descusute, deslegate si rupte, din cauza ca scolarii arunca cu ele unii dupa altii, apoi piscaluite etc. etc. libelele scrise altulu unu rendu întregu, altulu 2—3 rendari, altulu jumetate, iéra ceea-lalta parte tóta piscaluita, altulu scrisu intorsu, impuru si atátu de uritu, încátu nici ca 'si mai poté inchipiú omulu vre-o curatienia etc.

p) Necuratien'a tropulu: perulu lungu, mare si ne peptenatu, urechile, fati'a, grumadii si mânilé nespalate, unghiile urite si ne taiate; vestiméntele rupte si descusute, negre, apoi inca si morderia si altele si altele fórté multe de felulu acésta amu auditu si veditu in má multe locuri pre unde amu umblatu. *) Acum credú ca nu mai e de lipsa sa întrebu: cum este si se poté numi o atare scóla, buna séu rea? cum este procedur'a metodica a invetiatoriulu respectivu, este ea démna de imitatu si de laudatu ori de condamnato? unde este asiá dara, regularitatea, ordinulu bun si disciplin'a? unde este curatienia? unde este fundamentala celu solidu pre care are sa se basedie întregu invetiamentulu adeca: unde este religiozitatea si moralitatea? in cele de pâna aici nu-i urma.

A-si mai avé de acestu feliu inca multe fórté multe de amintita, precum si fatia cu procederea invetiamentulu dupa felurite metode; in se de ocamdata me marginescu pre lângu atátu, rezervandu-mi dreptulu de a face, in asta privintia, unele notitie in elaboratulu meu ce va urmá dupa acésta prevorbire.

Acum — fatia cu scaderile scolariloru pâna aici aretate, — ce cugetati fratiloru? . . . unele cá acelea potealovomu noi luá de basa pentru întregu invetiamentulu?

Poté-vomu pune fundamentala invetiamentulu pre o basa státa de slaba ticalósa si rea? A face astu-feliu nu aru insemná alt'a, decátu a zidi casa pre nasipu, aru insemná ca noi cu deplina bunavointia, cu mânilé nóstre chiara amu impinge si surpá tinerile mladitie, ba intrég'a generatiune pentru totu-déun'a in abisulu perirei.

Dei déca noi vomu progresulu si viéti'a tinerimeii nóstre, apoi sa ne ferimu de acelea cá de focu, si sa ne silimu din tóte puterile a sterpi acelea reutáti — unde se sila, — din radecini. —

Nu desradaciná moravurile, apocaturile, ba pentru unii scolari pota dice chiaru insusirile, nu sterpi reutáti ace-

*) „Nici o regula fára exceptiune“ amu veditu inse in unele locuri — spre cea mai mare placere si bucuria — contrariulu la tóte acestea: de doritu aru fi asiá dara cá in-tóte locurile se fia asemenea.

lea mari si prea insemnate din baiatu, lasale acelea de basa! edifica pre ele! si vei vedé pãna unde vei ajunge cu edificarea; vei vedé in scurtu tempu si cu ce ai edificatu, ce se va intèplã. Eu credu ca se fia baiatul celu mai desceptu, scolarulu celu mai talentatu, si totusi dèca moravurile cele sasu aretate etc. etc. nu le vei sterpi din elu inca dela inceputu, apoi cu greu, fòrte cu greu, ba potu dice nici decum si nici cãndu nu vei vedé din acelu baiatu crescutu pãna la maturitate, cetatiènu bunu, omu onorificu, adeveratu, dreptu si consciintiosu, carele sa póta folosí bisericeii, patriei, statulu si natiunii sele, in a cãror'a sinu au crescutu si a cãroru lapte au suptu, nu! dicu, nici odata nu!! — ci cu dorere vei privi la elu, ca ne fiindu capace — dupa adeveru si dreptate, — de nici o chierere dara de nici un'a, unulu cá acel'a — séu unii cá acei'a, — se voru face ómenii cei mai stricati, cei mai depravati si mai periculosi bisericeii, natiunii si patriei in specia, si societãtii ómenesti in genere. Eata *„ca s'a zidita pre nasipa!”*

Sa privimu acum lacrola din partea cea buna.

Trebuie sa scimu, ca copii vinu de acasa cu felurite obiceiuri si moravuri stricate si rele incarcate; deci inainte de tóto noi trebuie sa ne silimu pre tóte acelea — incetulu — cu incetulu ale sterpi cu totul, si ale inlocui cu: adeveru, dreptate, consciintia, regularitate, ordinu bunu si cu disciplina regulata. Afara de acestea inse, noi scimu ca copii cãndu intra pentru prim'a óra in scóla, unii suntu sfiosi si rusinosi, altii fricosi, iera altii ingamfati, desmerdati si prea indrasnети etc. etc. parte mare inse suntu fricosi, de o parte pentru ca loru le este scóla straina cu totul, iera de alta parte pentru ca unii parinti ori alti membri de familia pentru ori si ce eróre comisa din partea copiiloru, ba si in gluma chiaru; nu sciu alt'a fára a infricã pre copilu dicendu: „Lasa numai ca te voiu duce, eu la scóla si te voiu dá pre mân'a dascalulu, care apoi sciu ca 'ti va dá... , te va invetiã, ca te pune pre graantie, te baga in cutare si cutare inchisóenu-ti da de mancare nimicu, te pedepi sesce asiã si asiã.” etc. etc.

Deci dara in asemenea impregiurãri, eu afiu demnu de recomendatu, cá fiecare invetiatoriu sa cerce a aliã tóte medilócele possibile potrivite, spre a evitã acèsta temere, s'fiala si frica din elevii sei, si prin copriinderea si primirea sea cea dulce si placuta, prin portarile si convorbirile — conversãrile sele cele amicabile si blãnde a insulã incredere in scolari, invetiatoriu sa arele scolariiloru sei in cuvinte si fapte ca elu si scóla nu este asiã precum i spusese parintii lui acasa ci toemai din contra, invet. trebuie sa fia cu atentiune si precautiune mare a nu tènè frenetele nici prea incordate, dara nici prea libere, ci a aliã natur'a fia-cãrui scolaru, si a se acomodã amesuratu recerintielorú necesarie.

Dèca vomu pasi treptatu, mergendu instructiunea cu educatiunea mânã in mânã, avendu adeca de basa negresitu religiositate si moralitate, atunci apoi, dara numai atunci — dupa a mea parere, — vomu zidi eas'a nóstra pre petró'a, pre carea ori si ce viscole si vífóre nu o voru poté derimã.

Sa lasãmu inse acestea, de óre-ce tóte suntu numai nisce instructiuni generali didactico-teoretice, le lasu asiã dara si voi sa-mi aretu parereu, cum trebuie sa fia si a dea scolariiloru instructiunea si educatiunea in unu modu specialu: didactico-teoretico-practico.

Amu aretatu mai susu ca eu nici nu suntu in voitu, cá invetiatoriu indata cãnda a intratu copilulu in scóla sa-i dea tierus'a, péna, creta, tablilla, carte etc. spre a scrie ori a invetiã, ci suntu de firma parere*) ca invet. nimic'a sa nu dea scolariiloru ci sa conversie liberu cu ei pãna atunci pãna candu singuri ei

— scolarii, — de buna voia cu tóta dragoscea si cu tóta placerea dorescu, bá se róga, bá inca plãngu sa li se compere si dea cartè, tierus'a, péna, creta etc., o asta-feliu de conversatiune eu o numescu „conversatiune libera” cu scolarii nou veniti, pãna la inmanuarea cartiei spre invetiare. Acèsta conversatiune libera e impartita: in septemãni, dile si lectiuni, tractata practicu dupa cum urmèdia.

(Va urmã.)
Teodoru P. Popu.

Afacerile delegatiunii congressuale romãne in caus'a despartirei ierarhice a credinciosiloru din comunele mestecate.

(Urmare.)

Conspectele aceste facendu-se din actele concerninti ale comissioniloru delegatiunali, — pre lãnga comitivã s'au si substernatu inaltulu ministeriu; si fiindu ca ele suntu de interesa pentru respectivii credinciosi romãni ai nostri: eata se punemu la vederea stimabilorú lectori ai „Luminei”:

Cele amintite sub I suntu urmatórele còmune:

Nrulu curente	Numele comunelor.	Datulu pertractãrei	Numerulu credinciosiloru			Eparchi'a concerniuta		Observãre.
			romãni	serbi	de totu	inainte de despartire	dupa despartire	
1	Vlaicovetiu.	22 Nov. 1871.	1001	217	1218	Versietiu	Caransebesiu	In tóte aceste comune romãni s'au despartiti si incorporati la Metropoli'a natiunala.
2	Iamulu micu.	23 Maiu 1872.	656	227	883	"	"	
3	Butinu.	24 Maiu "	169	26	195	"	"	
4	Dent'a.	19 Iun. "	1106	958	2064	"	"	
5	Gaiulu micu.	" " "	558	106	664	"	"	
6	Checea romãna.	30 Iuliu "	1964	488	2452	Timisiór'a	Aradu	
7	Satulu nou.	19, 20 Sept. 1872.	5131	1193	6324	Versietiu	Caransebesiu	
8	Dolove.	21, 22. " "	4013	1555	5568	"	"	
9	Alibunari.	23, 24. " "	2357	1263	3620	"	"	
10	Mramoracu.	25, 26. " "	2161	1102	3263	"	"	
11	Monostoru.	15 Octomb. "	1456	922	2378	Aradu	Timisiór'a	
12	Nadlacu.	26, 27. " "	2543	202	2745	"	"	
13	Pecic'a-romãna.	28, 29. " "	5102	244	5346	"	"	
14	Tornea.	30. Novemb. "	472	459	931	"	"	
15	Foeni.	18. Nov. "	1601	523	2124	Timisiór'a	Caransebesiu	
16	Tolvadi'a.	16. Nov. "	1018	380	1398	"*)	"	
17	Marcovetiu.	17. Martiu 1873.	716	100	816	Versietiu	"	
18	Iabuc'a.	19. " "	1107	402	1509	"	**)	
19	Cubinu.	1, 2, Aug. "	1016	1983	2999	"	"	
20	Naidasiu.	6. Aug. "	1086	86	2172	Caransebesiu)	*)	
21	Orsiov'a-vechia.	11, 14. Aug. "	557	68	625	"	**)	
22	Cianadulu serbescu.	22, 23. Oct. "	1192	1740	2932	Timisiór'a	Aradu*)	
	Sum'a.	—	37,482	14,244	51,726	Va se dica: pãna acum s'au despartitu de cãtra ierarhi'a serba iera sub aceiasi ierarhia au remasu —		

*) nefindu 100 de suflete s'au incorporatu simplu.
**) romãni inca nu suntu incorporati.

II. Cele amintite din conspectulu sub 2 suntu urmatórele comune:

1. Panciov'a, in dieces'a Versietului, serbèscu.
2. Iasenov'a, in dieces'a Versietului, serbèscu.
3. Parti'a, in dieces'a Timisiórei, serbèscu.
4. Herneacov'a, in dieces'a Timisiórei serbèscu.
5. Eciç'a, in dieces'a Aradului, romãna.

Cá de cauza a neefectuiri pertractatiunei cu privire la Iasenov'a, s'a aretatu delasorea adeca neconducerea si neluminarea credinciosiloru romãni cari nici nu s'au infatisiatu insintea comissioniloru delegatiunali, iera la cele-lalte patru comune comisiunea delegatiunale serba n'a voitu sa ièsa la fati'a locului.

III. Comunele in cari comissionile au tènutu pertractare fára de a succede impacaciunea, suntu urmatórele:

1. Fencilu, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
2. Fabricu-Timisiór'a, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
3. Satu-Chinesu, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
4. Becichereculu micu sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
5. Mehala, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
6. Ciacov'a, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
7. San. Nicolaulu mare, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
8. St. Andreiu, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
9. Saravol'a, sub dieces'a serbèscu a Timisiórei.
10. Margit'a-mare, sub dieces'a ser-

bèscu a Versietului.

11. Dobriti'a, sub dieces'a serbèscu a Versietului.

12. Pojejeniu'a, sub dieces'a serbèscu a Versietului.

13. Cãnadola ungurescu, sub dieces'a romãna a Aradului, pentru ale cãror'a cause s'a asternutu rogarea inaltulu ministeriu: cá si fára de votulu delegatiunii congressuale serbe, sa binevoièscu a face propunere si a mediloci la locul preinaltu delegarea tribunalulu regescu din Budapest'a — fiindu bietil romãni a nostri espusi si mai la grele necasuri si cumplete asuprii din partea inversiunatoriloru preoti serbesci, — pentru ca au cerutu despartirea. —

Din acestu raportu onorabilulu publicu si mai vertosu credinciosii nostri din respectivele comune mestecate se voru convinge: ca delegatiunea esmisa de congressulu nostru natiunala bisericescu, si-a implinitu misiunea remanendu acum'a finalisarea cestiunei in bunavointi'a si chipziurea ministeriulu reg. ung. de culte si instructiune publica. —

I.

Cele amintite sub I suntu urmatórele còmune:

Comisiunea speciale a delegatiunii nóstre congressuale e avisata si ascèpta in totu momentulu a-si continuã operatiunile in comunele amintite sub II numai dèca s'aru delaturã pedecile opuse. —

Eparsiele noastre rom., si mai vertotu a Caransebesiulu au cascigatu mai multe mii de credinciosi din comunele mestecate amintite sub I; avendu acei credinciosi deplin'a mângaiere ca s'au vediatu odata emancipati de sub stapãnirea bisericesca straina, incorporandu-se la cea rudita natiunala a loru!

Acum'a aru fi numai de doritu inca, cá respectivii membri ai comisiunii esmisse de sinódele nóstre eparchiali estrordinarie, sa se coadune spre a se consultã si a face propunerile prosimeloru sinóde eparchiali in cestiunea importanta a monastiriloru din care noi romãni avem sa ne pretindemu, revindecãmu si validitãmu partea ce ni compete, dupa dreptate si ecuitate!

Aradu, 13 Decembre 1873.

„Lumin'a” Petru Petroviciu.

Fundatiunea Protopresbiterului Ioanu Panoviciu.

Santemu in placut'a positiune a poté inregistrã unu actu filantropicu sub numirea de susu „Fundatiunea a Protopresbiterului Ioanu Panoviciu”.

Venerabilulu parinte bine meritatu pentru biserica si natiunea sea, oinosculu unui cerca largu ala inteligentiei si poporulu nostru, — dupa meritulu — multa stimatu de toti pentru insusirile ce-lu caracterisau, repausatu in 31 Mai 1872, au compusu inca la anulu 1869 diat'a sea, in care a depusu in rendu harmo-

nicu martorisire despre simliemintele pure ce a nutritu in viet'i'a sea — cá tata de familia pentru familia si cas'a sea, iera cá romãnu ortodocsu pentru biserica sea — prin care si-a si cãstigatu nóue titluri de reconoscintia din partea tuturor, pre cari i privesce ingrigirea lui.

Cá celu mai elocentu documentu despre puritate si simliemintelorú venerabilulu defunetu cãtra biserica sea servesce si punemu inaintea O. publicu cetitoriu acea parte din contestulu testamentulu seu, care cuprinde legatele sele pentru biserica si scóla si suna asiã:

1. La s u dio putientie'a mea agonisala, pre care cu crutiare si multe ostenei mi o amu castigatu pintro tóte vitrigele intèplãri ale tempulu cu ajutorulu lui Domnedieu: a) pre sém'a doãtri invetiatoriuului, care dupa vreme va fi aplicatu la scóla comunala gr. res. din locul nasceri mele satulu Finciu (Kalota Ujfalu) in comitatulu Clusiuului tractulu de susu o suma de 1000 fl. v. a. adeca: O mie de florini v. a. statatóre din doue obligatiuni de statu un'a de câte 500 fl. v. a. dto 1 Mai 1833 nr. 18565, alt'a dto 1 Mai 1843 nr. 30568 sub acea espresa conditione, cá camet'a annala 5% obvenitóre dupa acestu capitulu, cu nume de salariu pre lãnga léfa aceea, care o va mai primi pentru invetiatur'a tierimeii in credintia, nadèjde si dragoste dela crestiniin din aminti'a comuna Finciu, in doua rate pre ano, adeca: cu finea lunilor lui Maiu si Novembrie sa o primèscu invetiatoriuulu pentru totu-dèun'a, adeca: acelu invetiatoriu, carele pre cale legala de cãtra supremulu inspectore ala scóloru nóstre confessionale gr. res. din Ardeleu cu decretu va fi asiediatu acolo statorniceste si pãna cãndu crestiniin nostri de acolo voru remenã neclititi in stramosièsc'a lorú credintia gr. res. si pãna cãndu respectivulu invetiatoriu va face destulu chiamãrii sele, prin pré lominatulu nostru scaunu archiepiscopescu metropolitãnu si respective prin ateratoriuulu scaunu protopopescu cá inspectoru scolaru districtualu pre lãnga cuitantia cuviinciósa si de cãtra parochulu loculu subsemnatu, sa o primèscu; si fiindu ca eu amu aflatu de bine, cá acèsta fundatia a mea sa se puna sub administratiunea onoratei Eforii a archidiecesei nóstre din cetatea Sãbiuului, pre care pentru a ei primire si sincera manipulare cu tóta debit'a stima o si rogu.

Iera la intèplare, dèca cum-va presto tóta asteptarea, numit'a comuna din óre cere-si causa si aru schimbã stramosièsc'a sea credintia cu alta óre-care, atunci fundatiunea acèst'a sa se contopèscu cu fundatiunea Franciscu Iosefina spre scopulu, la care este menita aceea.

b) Totu pre sém'a scólei din adesu numit'a comuna Finciu, lasu o obligatiune de statu sunatóre despre 100 fl. m. e. dto 1 Aprilie 1843 nr. 148686 cu acea renduieála, cá eu interesulu annalu in totu anulu sa se compere carti scolare din tipografi'a archidiecezana, care apoi sa se impartiescu intre prunci cãi intru adeveru seraci, cari nu suntu in stare a-si cãstigã cartile cele neincunguratu necesarie;

c) La s u pentru biserica gr. res. totu din dis'a comuna Finciu, lãnga care in tempu mai indelungatu atãtu mosiulu cãtu si tatalu meu cá preoti au servitu lui Domnedieu si lãnga care se afla immormmentate si remasitele cele pamentesci ale parintiloru mei, 200 fl. v. a. in doue obligatiuni de statu dto. 1 Octobre 1854 nr. 87840 si 87841 cu acea declaratiune, cá obvenitoriulu interesu annalu sa-lu incasiedie parochulu gr. res. care dupa tempu va fi funginte la acea s. biserica, pentru care sa fia obligatu pre smeritu subscripsulu si pre némurile mele, care i se voru predã in scrisu, a ne pomeni la s. jefelnicu de preste anu.

Atãtu scóla cãtu si preotulu care va fi, camet'a acèst'a o va primi in totu anulu la tempulu seu totu pre calea sub pot. 1 lit. a. aretata dela onorat'a Eforia a archidiecesei nóstre din Ardeleu.

d) La s u pre sém'a preotulu care dupa vreme va servi la biserica gr. res. din suburbulu Sãbiuului Iosefinu, la care

*) Si mi sustienu acèsta parere pãna atunci pãna cãndu alti barbati de scóla me voru combate si mi voru aretã alta cale de procedere mai corespundiãtoriã.

s. biserică și smerenia mea am servit cu toată zelulă că preotul din darul lui Domniei preste 44 de ani, o sumă de 200 v. a. cu aceea expresă rânduia, că cămeșă a noastră obvedine după sumă acăstă sa o încasă denșulu pentru ostendă sea, care o va avé, pomenind-me pre mine și alte rudeni și nemuri ale mele depre pomelniculu pre care lu va află în altariu pusu la Proscromedia in biserică acăstă, cându va aduce d-lui jertfa cea fără de sânge.

e) La s-a de archidieceșă noastră din Ardélu (afara de cele 2500 fl. m. c. pre care i-amu fostu daruitu archiepiscopiei noastre in anul 1856 după cum apriatu dovedeste archivulu Consistoriulu la nr. 1 din 1857, cu care sumă de bani s'au comparatu in anul 1856 dela reg. perceptoriu Gergely o livadie de fenu in teritoriulu Sabiuului) in liberă dispozițiune a Escelentiei Sele parintelui archiepiscopu și metropoliei Andriei inca o sumă de 200 fl. v. a

— Consistoriulu archid. înându in pertractare legatele mai susu specificate, a decisu: că toate acelea — in suma rotundă de 4000 fl. amesuratu țvoiei testatorului venerabilu, sa se administradie la și prin Eșoria archid. sub numirea: Fundatiunea protopresbiterului Ioan Panoviciu.

Fia-i țierenă usiôra și amintirea eterna!

La cestiunea usurei.

(Urmare.)

V. Germanismulu c-îl vechiu, severu și selbătecu in toate moravurile și datinele sele, a fostu d-uplu severu in dejudecare de detorii și deobligamētulu de ale solvi, pentru că la casa cându debitorulu nu putea solvi, trebuia sa o plătésca cu sângele și viața sea, elu adeca devenea sclavulu și robotariulu creditorulu pentru totu-deună seû pre unu tempu detiermuritu și usile prisoritoru de debitori s'au auditu scartindu și in tempolu nostru in multe locuri. Interesele erau forte mari in țiera desbinata, nesigura, despoporata și pusă ita de reșebe și mai decolata de servitute și de legile corporatiunilor.

In India, înainte de ocuparea ei prin englesi, sub domni'a principiloru indigeni, in acăstă țiera civilisata, industriale, desu poporata și proporționalmente libera, interuzuriu normalu eră micu, bunăstarea generală; decandă regimēntulu englesu și monopolulu estinsu preste totu au despoiatu țiera de bogatia, acăstă corôna a pamentului, de industria sea și o împinge cu pasi rapedi spre despoporare și pustiire a pamentului seû și spre barbarisanu, interesierulu normalu s'au suitu continuu și astadi e in genere dela 60—80 procente.

China, țiera mediloculu și a stagnatiunei, a avutu din timpurile cele mai vechi, de cându a ajunsu la gradulu de cultura de adi, unu interesuriu normalu stabilu de 12—16 procente, care pre atunci, cându s'afipsatu nu eră mai mare, dara noue adi totusi ni se pare cam mare, și acestu interesuriu e și in zilele noastre de comunu usuatu, de-si imperiulu Chinei e celu mai desu poporatu, are populațiunea c-a mai lucratoriă și mai multe-rita a pamentului. Acăstă țiera a avutu capitale, cari forte rar s'au scumpitu prin reșebe și legi pentru interesuriu, și are astadi de a multiam urcarea interesuriulu seû numai regresului și stagnatiunei pre o trepta de cultura, cărei corespundu asemenea procente.

Franci'a a suferitu pre lănga tota bogati'a sea naturalu sub apesarea regatulu și a aristocrației, a feudalismulu și referitiiloru supositoru, sub decurgerea seculiloru trecuti de unu interesuriu enormu mare, pre care nu l-au pututu schimbă nici ordonantiile unu Henricu IV, Ludovicu XIII și XIV, nici neenumeratele legi și pedepse, cari restringe interesele, precum inf-rarea cu unu feru ardiatoriu, sbicuirea și spandurarea, nici miliardele de bani de harhia aruncati in poporu, pāna cându n'a venit revoluțiune,

nea, ca ea a scintu frānge anatēm'a și anatēm'isā spiritulu celu reu.

Ispani'a și Portugali'a, de cându fură el berate de tota civilisatiunea, prin alungarea mauriloru, au avutu și-au jastadi inca int're toate poporele europene, asiă numite civilisate, celu mai micu creditu și celu mai mare interesuriu. Pre lănga toate miliardele cascade forte estino și aduse din Americ'a in aur și argintu efectivu, spaniolii și portugesi au remasu unu poporu cersieriu, multimita superbii și trandiveriloru nationali, iesut-smulu și neculturei loru, in care se afla.

(Va urmă)

Varietăți.

Casatori'a ducelui de Edenburg principe englesu cu Marea Princes'a Maria de Russi'a, fi'ca imperatulu Alesandru II se va seversi in 23 Ianuaru la 1 ora dupa media di. Festivitatile voru dură in St. Petersburgu pāna in 4 Fauru, in care di curtea intrăga va calatori la Moscova unde se voru continuă pāna inclusive in 6 Fauru. — După sciri din Petersburg, pentru princesa, carea rămāne și după casatori'a in religiunea ortodocsa se-va edifică in unulu din castelele regale engleze o biserică la carea se va asediă și unu preotu. Biseric'a va fi celu multu pāna la finea anulu 1874 ga'ta.

Unu prāndiu la Bismark facu mare sensatiune in cercurile politice din Berlinu. Caus'a sensatiunei se esplica din impregiurarea, ca principele de corôna alu Prussiei a fostu ôșpele lui Bismark și inca nu chiamatu dara imbiatu. Principele de corôna după ce petrecu pre ôșpetii englesi ce i avu la sine pāna la gara tramise pe tele de Eulenburg la Bismark și se imbiă pre diu'a urmato'ria la prāndiu la d-lu de Bismark, ceea ce adou'a di se si intempla. Versiunea cea mai respandita asupra acestui eveniment este, ca se trateza de primirea regentiei de cātra principele de corôna, de ôre ce imperatulu este forte neputinciosu și ca spre acestu sfersitu principele de corôna voiă mai antăiu sa complance o diferentia ce esistă inre densii, ceea ce aru fi și succesu de minune.

(†) Catarina Rezeiu nascuta Olteanu in numele ei propriu, cum si a celorlu mai aprôpe consangeni și afini ai ei anucia cu cea profunda dorere a animei repausarea in Domnulu a renitatulu ei sociu Alesandru Rezeiu fostu c. r. adjunctu la pretur'a distr. in Oraviti'a și in Bogsi'a, fostu protojude comitatensu in Fagetu, fostu asesore la tribunalulu cottense alu Carasiulu și in fine advocatu publicu in Lugosiu, care după unu morbu de aprindere de pumâni in alu 53-lea anu alu etăției sele in 6/18-lea Ianuaru a. c. si-a datu sufletulu in mânilē Creatorelui seû.

Oșemintele lui se voru immormentă după ritulu bisericii greco-catolice in cimenteriuu românô din Lugosiu in 7/19-lea Ianuaru la 2 ôre după amēdi.

Fia-i țierenă usiôra și memori'a bine-cuventata!

Lugosiu in 6/18-lea Ianuaru 1874.

(Tramisu.)

Dle redactoru alu „Teleg. Rom”! Binevoiti a da locu in colônele pretiviului d-vôstre diurnal, ce redigati, la urmato'rele sire.

Credu ca nu va prinde mirare pre nime, deca va audi, cumca in țiera Barsei se comitu unele crime scandalôse și chiaru de acei individi, cari suntu chiamati a conduce poporul premergendu-i cu esemple vii adeverate moralo-religiôse și apelandu-i de ori-ce obstacole cari l'aru impesură.

Dela acei'a acceptămu indreptare, căci ei suntu in prim'a linie chiamati a conlucră cu puteri unite atātu pentru cultivarea poporul și in florirea școlēloru, câtu și pentru crescerea fonduriloru școlare și bun'a loru administratiune.

Eata in se unu esemplu adeveratu moralo religiosu!

Inainte cu vr'o siese septamāni a fostu parintele prot. Ioan Petricu la comun'a Hermanu pentru facerea școlēloru amintiteloru fonduri, și indata după plecarea-i, membrii comitetulu parochialu dimpreună cu invetiatori locali, intrandū cu totu in cas'a parochiala, au mai adusu

inca vre-o câte-va cupsiore de vinu pre contulu fondulu școlariu, că sa se recreeze după mult'a obosēla avuta cu aducerea fondulu după calapodulu doritu, cându intr'unu tardiu atātu se ametisera, incātu nu mai sciau de ei. Totu cu o gura inversunata de tgru strigara: „sa se mai aduca vinu.” In se unulu dintra acei membri eși la mediloculu loru cu propunerea, că membrii comitetulu parochialu sa se țtiena de a se mai aduce vinu pre contulu fondulu școlariu, de ôre- ce aru mai lipsi din fondu atātu floreni, de cari nu-si potu da șocotela (—?) Atunci, nici mai multe nici mai putene, episcopulu primariu lu și puse cu capulu la pamentu ajutatu de invetiatorulu localu George Goicea, carele țparea alfabețele cu potcôvele cismeloru pre capulu nefe-ricitulu; și astu felu că sa-si pota continuă petrecerea n-conturbati, lu aruncara pre bietulu crescinu adeveratu, pre pórta afara pisatu bine și cu capulu spartu.

Dei se potu convinge acum organele nostre școlare și bisericesci cum se administradia fondurile școlare, se potu convinge, dăcu, și despre aceea, ca cāta calificatiune posede a elu invetiatoru cu trei clase normale, adoptatu la uc'a din statiunile cele mai bune și alții mai apti și seraci omoru fômea pre la statiune cele mai șerace cu câte unu salariu anualu că vai de elu.

De aci relacu, recomandandū celoru rateiti a nu mai deveni ridici priveghiati de straini cu șnte și miu de ochi cari nu se rusinēdia a dice: Der dumme Bloch. Vai, și țiera vai — astadi, celoru orbi seû scurti de ved-ere! a. a.

Raportu comerciale.

Sabiin 23 Ianuaru n. Grāu 6 fl. 67 xr. frumosu, 6 fl. 33 xr. mestecat, 6 fl. cualit. inter.; secar'a 4 fl. 80 xr. pāna 4 fl. 53; orzu — —; ovescu 1 fl. 67 pāna 1 fl. 40 xr.; cucuruzu (porumbu) 3 fl. 20 xr.; cartoși 1 fl. 87 xr. galat'a austriaca.

Fāna buna 13 fl.; de fransela 11 fl.; de pāno alba 10 fl. pāne de casa 9 fl. maj'a.

Linte 24 xr., mazarea 24 xr., Fasolea 18 xr., malaiulu 16 xr. cup'a.

Fenu legatu 1 fl. 45, nelegatu 1 fl. 10 xr., paio lungi 80 xr., scurte 70 xr. maj'a.

Lemne de focu 7—9 fl. stang. austr.

Carnea de vita 20 cr. p.

Pest'a 22 Ianuaru.

Negotiu de cereale. După amēdi se vendura 6500 galete de orzu romanescu seû turcescu pre primăvera cu 3.39 fl. mesur'a de Vien'a a 72 pinti.

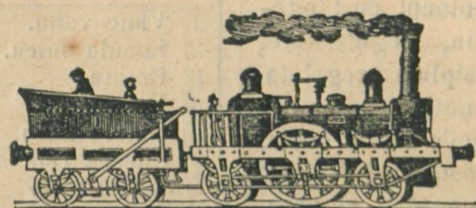
Negotiu de efecte. Burs'a a fostu astadi bine dispusa pentru harthii de elocări și pretiuri de industria. Imprumutulu drum. de feru ung. se introduse cu 98.50 inoheia cu 98.25 cu 1/4 fl. mai multa. Hipotecariele. Banca comerciala pestane cumparate cu 86.25, 86.75 și 86 7/8, remasera 86 7/8.

Societatea de creditu fonduarin 6 pret. se suira la 87.

Burs'a de ser'a a fostu linisita in curau neschimbatu.

Anglo-Hungarianu cu 37, creditu fond. ung. 59, Reuniuni de pastrare și creditu 59.50—59.25. Casa generale de pastrare 68.

Tergu de septamāna. In 21 Ian. s'au manatu in tergu multe vite cornute. Se vendura boi 1652 capete cu 125—560 fl. parēchi, vaci 809 parēchi'a cu 95—280 fl. vaci de multa 220 capete, parēchi'a cu 150—440 fl. — oi parēchi'a —; carnea de vita maj'a cu 27—30 1/2 fl. Tergulu de carne de porc'u a fostu medioceru in decursulu șeptamānei; se vendura 5840 porci cu 32 pāna 36 fl. maj'a de carne; unșôrea, cu 40—52 fl. maj'a; slanin'a 36—40 fl. maj'a.

Drumul de feru ungurescu orientalu.

Lini a principale Oradea—Brasiovu.

Statiuni.	Trenu de persoane.		Trenu mestecat.			
	Nr. 1.		Nr. 5.		Nr. 7.	
	Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.	Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.	Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.
Oradea-mare	Dupa m.	5 7	Diminet.	6 18		
F. Vásárhely	5 25	5 26	6 43	6 45		
Mező-Telegd	5 51	5 53	7 21	7 33		
Elesd	6 13	6 15	8 2	8 12		
Rév	6 41	6 46	8 47	9 7		
Bratka	7 13	7 15	9 45	9 50		
Buci'a	7 35	7 37	10 16	10 21		
Ciuci'a	7 58	8 6	10 49	11 19		
Mallomszeg stă	8 34	8 35	11 53	11 55		
Huedinu (Banyf Hnyad)	8 54	8 57	12 19	12 42		
Stan'a, stă.	9 23	9 24	1 46	1 42		
Agrisiu, (Egeres).	9 55	9 58	1 55	1 56		
Magyar-Gorbó.	10 13	10 14	2 13	2 15		
M. Nădas.	10 31	10 33	2 35	2 40		
Clusiu.	10 56	11 21	3 6	Dupa m.	Dimin.	8 45
Apahid'a.	11 50	11 53	9 14	9 30
Car'a-Cojognei.	12 6	12 8	9 44	9 48
Virágosvölgy.	1 8	1 9	10 48	10 50
Ghirsiu.	1 49	1 54	11 30	11 40
Cucerdea.	2 39	2 54	12 31	1 31
Vintii-superiori (Felvincz).	3 5	3 8	1 51	2 1
Aiudu.	3 33	3 38	2 42	3 2
Teiusiu.	4 1	4 26	3 40	4 30
Cisteiu.	4 43	4 44	4 55	4 57
Craciunelu.	4 58	5 1	5 19	5 22
Blasiu.	5 15	5 21	5 45	6 5
Hususeu, stă.	5 38	5 39	6 31	6 33
Micasas'a.	5 55	5 58	6 57	7 3
Copsi'a-mica.	6 16	6 34	7 31	8 16
Mediasiu	6 51	7 1	8 37	9 51
Elisabetopole	7 32	7 31	9 43	10 26
Danesiu	7 68	8 —	10 23	11 21
Seghisiór'a	7 58	8 36	10 56	12 59
Hejastfalva	8 57	9 2	11 49	1 —
Archit'a	9 35	9 41	12 45	1 33
Be'a	10 2	10 4	1 25	1 56
Cati'a	10 25	10 27	1 51	2 30
Homorodu	10 42	10 47	2 15	3 11
Alsó-Rákos	11 16	11 17	3 9	3 40
Agostonfalva	11 36	11 39	3 35	4 18
Apati'a	12 1	12 6	4 8	5 9
Feldiór'a	12 36	13 44	4 54	5 3
Bodu, stă.	1 1	1 2	5 31	3 4
Brasiovu	1 30	Dupa m.	6 10	Dimin.

Lini'a laterale Copsi'a-mica—Sabiin.

Dela Copsi'a-mica la Sabiinu și inapo'i.

Statiuni.	Trenu mestecat.				Statiuni.	Trenu mestecat.			
	Nr. 31.		Nr. 37.			Nr. 31.		Nr. 38.	
	Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.	Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.		Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.	Sosesc. ora m.	Plēca. ora m.
Copsi'a-mica.	Dim. 6 55	ser'a 9 50	Sabiin.	dup. m. 6 5	5 40	dimin. 4 3	3 40
Seic'a mare.	7 22	7 27	10 7	10 10	Ogn'a.	6 5	6 10	4 3	4 5
Lónnesiu.	7 59	8 1	10 42	10 44	Lónnesiu.	6 36	6 39	4 34	4 36
Ogn'a.	8 34	8 42	11 14	11 17	Seic'a mare.	7 10	7 25	5 7	5 10
Sabiin.	9 5	11 40	nópt.	...	Copsi'a-mica.	7 50	ser'a 5 36	...	dimin.